

ЛІТЕРАТУРА

1. Апоненко І. М. Еволюція власного імені в жанрі російської казки (від народної до літературної) : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.16 / І. М. Апоненко. — Дніпропетровськ, 2010. — С. 7–8.
2. Загнітко А. П. Лінгвістичні студії : Зб. наук. праць. Вип. 12 / Укл. А.П. Загнітко (наук. ред) та ін. — Донецьк : ДонНУ, 1996. — 333 с.
3. Іванова Н. І. Восточноукраинский лингвистический сборник : Выпуск девятый. Сборник научных трудов // Редколлегия: Е.С. Отин (отв. ред.) и др. — Донецк : Донеччина, 2004. — 58 с.

REFERENCES

1. Aponenko I. M. Evolyutsiya vlasnogo imeni v zhanri rosiyskoyi kazki (vid narodnoyi do literaturnoyi): avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk : 10.02.16/ I.N. Aponenko. — Dnipropetrovsk, 2010. — 7–8 p.
2. Zagnitko A. P. Lingvistichni studiyi : Zb.nauk.prats. Vipusk12 / Ukl. A.P. Zagnitko (nauk. red.) ta In. — Donetsk : DonNU, 1996. — 333 p.
3. Ivanova N. I. Vostochnoukrainskiy lingvisticheskiy sbornik : Vyipusk devyatyiy. Sbornik nauchnyih trudov // Redkollegiya: E.S.Otin (otv.red.) i dr. — Donetsk : Donechchina, 2004. — 58 p.

UDC 811.161.2:81'367.622"0/1"

NOMINA INSTRUMENTI WITH SUFFIX –LO IN THE UKRAINIAN LANGUAGE OF THE XI-XVII CENTURIES

Merkulova O.V., senior lecturer

Zaporizhzhya National University, Zhukovskogo str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

gorytsvit1977@gmail.com

The substantives, the structure of which contains a suffix -lo (< -dlo/-tlo/-slo), have been known since Proto-Slavic period. Nomina instrumenti is the most common group of nouns with the above formants (*greblo 'to sweep, to bank, to stroke'; *rylo 'tools for digging, digging; snoot'). In the language of the eleventh to thirteenth centuries, the range of the names of the mentioned semantics expanded. Identified derivatives (both inherited and new ones) were used to name the tools and devices (рило, точило, клепало). Some of the words were inherited by the Middle-Ukrainian languages. Increased number of derivatives with the semantics of instrumentality throughout all periods of language development is largely due to the introduction of new methods of industrial production and technical development of society (пушадло 'a lancet', помело 'a broom'). The main motivational basis for the substantives under review is verbs, the infinitive's base morpheme of which is complemented by the suffix mentioned above.

Key-words: suffix, formant, neuter noun, nomina instrumenti, the Proto-Slavic language, the ancient Russian-Ukrainian language, the Middle-Ukrainian language.

NOMINA INSTRUMENTI З СУФІКСОМ -ЛО В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ XI-XVII СТОЛІТЬ

Меркулова О.В., ст. викладач

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна

Субстантиви, до формальної структури яких входить суфікс -ло (< -dlo/-tlo/-slo) > -ло, відомі з праслов'янського періоду. Найпоширенішою групою іменників зі згаданим формантом є nomina instrumenti (*greblo, *rylo тощо). У мові XI-XIII століть коло найменувань згаданої семантики розширюється. Виявлені похідні (як успадковані, так і нові) служили для називання механізмів та пристосувань (рило, точило, клепало). Частина з цих слів успадкувала середньоукраїнська мова. Збільшення кількості дериватів із семантикою інструментальності упродовж усіх періодів розвитку

мови багато в чому зумовлене появою нових способів промислового виробництва й технічним розвитком суспільства (пушадло 'ланцет', помело 'мітла'). Основною мотиваційною базою для субстантивів аналізованої структури служать дієслова, до основи інфінітива яких приєднується розгляданий суфікс.

Ключові слова: суфікс, формант, іменник середнього роду, *nomina instrumenti*, праслов'янська мова, давня руськоукраїнська мова, середньоукраїнська мова.

NOMINA INSTRUMENTI С СУФФИКСОМ -ЛО В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ XI-XVII СТОЛЕТИЙ

Меркулова О.В., ст. преподаватель

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, Запорожье, Украина

Субстантивы, в формальную структуру которых входит суффикс -lo (< -dlo/-tlo/-slo) > -ло, известны с праславянского периода. Наиболее распространенной группой существительных с упомянутым формантом является *nomina instrumenti* (*greblo, *rylo и т.п.). В языке XI-XIII столетий круг наименований этой семантики расширяется. Выявленные производные (как унаследованные, так и новые) служили для наименования механизмов и приспособлений (рило, точило, клепало). Часть из этих слов унаследовал среднеукраинский язык. Увеличение количества дериватов с семантикой инструментальности в течение всех рассматриваемых периодов развития языка обусловлено главным образом появлением новых способов промышленного производства и техническим развитием общества (пушадло 'ланцет', помело 'метла'). Основной мотивационной базой для субстантивов анализируемой структуры служили глаголы, к основе инфинитива которых присоединялся рассматриваемый суффикс.

Ключевые слова: суффикс, формант, существительное среднего рода, *nomina instrumenti*, праславянский язык, древний русскоукраинский язык, среднеукраинский язык.

The substantives with the meaning of instrumentality are constantly examined by the linguists. O. Bezpoyasko, K. Gorodetska [1, p. 78–86], N. Klimenko [7, p. 395–396], L. Murzina [12, p. 64–67], I. Tashpulatova [14, p. 229–233] and others studied the theoretical aspects of the allocation of word-formation category of the instrumentality and its content. The participation of different formants in creating nominations of instruments of action and their parts in Ukrainian language were described by P. Bilousenko and V. Nimchuk [2, p. 107–109 and further], S. Voropay [4, p. 70–78], G. Volynets [3, p. 109–115], V. Lypych [10, p. 127–131] and others. However, the history of development of *nomina instrumenti* including the suffix -ло, one of the most noticeable in function of forming those naming units, has not been studied carefully.

The formant -ло has several Proto-Slavic roots: -dlo, -slo and -lo (See the literature review on this issue [13, p. 79; 17, p. 397]; the loss of the initial consonants in the first two of them caused their homophony with [-ло]. At the same time, in the special researches on the genesis of this suffix it was noted that the formants -dlo, -slo and -lo mentioned above were similar in their structure and semantic characteristic; thus, they early approached each other and interacted and the phonetic processes mentioned above accelerated their coincidence [13, Ibid].

Proto-Slavic suffix -dlo (Indo-European -tlo (-dhlo)) was one of the main formants of n. instrumenti. Herewith the deverbatives were created both from primary and thematic bases. Compare *bidlo 'tool for beating' from *biti 'to beat', *bydlo 'whereabouts' from byti 'to be', *mydlo 'that serves to washing' from *myti 'to wash', *bělidlo 'a tool for whitewash; place where they whiten' from *běliti 'to whitewash', *nosidlo 'litter, a tool for carrying' from *nositi and so on [16, p. 113–114].

The suffixes of the Indo-European origin -lo and -slo have become productive in the Proto-Slavic language and in the function of formants which create n. instrumenti. With this -slo appeared after dental consonants; there is -lo after other consonants and vowels [11, p. 282], for example, *maslo 'butter, oil' from *mazati 'to smear, to oil'; *greblo from *grebŕ, *grebti 'to shovel, to row, to stroke'; *rylo 'a tool for digging; a pig's snout' from *ryti 'to dig'. In the opinion of the researchers, the dominant majority of these naming units in Proto-Slavic language were created with the help of the suffix -dlo, which was apparently productive in that period,

combined with any formal verbal bases. Thus, the suffix **-lo** had a wide range of meanings, probably, due to coincidence of the suffixes independent before in one morpheme **-lo** [11, p. 7–9].

1. In **the Proto-Slavic** period the formant mentioned above was much productive and took part in creating derivatives with general lexical and word-forming semantics ‘that what is designed for fulfilling action, named by motivational word’.

1.1. Naming the tools for woodworking, pottery, smithcraft etc. and their parts: **brusidlo* (ЭССЯ III 48) ‘gilstone’ від **brusiti* ‘to whet, to grind’; **bučidlo* (75) ‘pottery stick with the help of which they form the crockery’ from **bučiti* ‘to beat’ (Ibid); **kovadlo* (XII 5-6) ‘an instrument for hammering and sharpening the scythe; smith’ from **kovati*; **krōtidlo* (XIV 29) ‘a tool for sealing the fabric; a borer; an instrument in the form of a wheel for manufacturing ropes’ from **krōtiti*; **lomidlo* (XVI 16) ‘a chisel’; **maradlo* (XVII 207) ‘an instrument for smearing, calking’. The derivatives for denominating a borer are apart, namely: **vortidlo* [15, p. 513] ‘an arbor on which the base is winded’ from **vorti(ti)*; **ordlo/*oradlo* (ECYM V 21) ‘a plow, a plough’ from **orati*; **sv(ь)rdblo* (189) ‘a borer’ (the etymology is vague: perhaps, it is comparable with *sverd* ‘sword’ or derives from the verb **v(ь)rtěti* ‘to wind’, however, in this case it should be **s(ь)v(ь)rt-dlo* – For more details see ECYM V 189), **vbrtlo / *vbrtadlo* [5, p. 108] ‘a borer’ probably derive from verbal bases with different suffixes – **vbrtěti* та **vbrtati*; an old noun **vbrtlo* [Ibid] ‘an element of a borer which is composed from a base and a stud’ is considered by scientists as a result of substantivisation of an ancient participle on **-l-** [For more details see: Ibid], which gives the grounds to assume that there is another way of creating lexical and word-forming subtypes on **-lo**, namely a gradual loss of motivational relatedness with a basic participle.

1.2. The names on denominating the devices for fishing, forest bee-keeping, hunting and similar made a rather significant group, namely: **kutidlo* (ЭССЯ XIII 139) ‘a lance (a harpoon) for hunting the fish’ from **kutiti* ‘to search, to dig, to rummage’, which in its turn may be connected with Indo-European root *keu-* ‘to flex’ [For more details see: 9, p. 75]; **kьrmidlo* (ЭССЯ XIII 223) ‘a rudder, a control blade; steering oar; a wooden blade hung on hooks to the stern of a ship for controlling it’ from **kьrmiti* ‘to steer; to control’ (Ibid 225); **krotidlo* (XIV 17) ‘a wooden mallet for batting a big fish or another sea animal’ from **krotiti* ‘to stil, to calm down’ (Ibid); **leglo* (XV 57) ‘a wooden device in the shape of a horseshoe with the help of which a forest bee keeper can climb the tree’, attributed to **legti* ‘to lie down’; **manidlo* (196) ‘a thing for trapping; a sopilka for trapping animals and birds for a hunter; a fish-line with a spoon which is cast while moving a boat; a flag, a lantern or a sail with the name of a ship which is its identification sign’.

1.3. Deverbative nomens of the devices of general household and its parts mostly did not form separate groups in that time, namely: **česadlo* [15, p. 465–466] ‘a comb’ from **česati*, compare also Baltic **kasitla-* (Lithuanian *kasiklis* ‘a spade’) on the one hand, and Latvian *castrum* (**kastro-m*) – on the other (For more details see: Ibid); **krasidlo* (ЭССЯ XII 99) ‘dye stone’; **kresadlo* (XII 124) ‘a thing for striking fire’ from **kresati* ‘to strike fire, sparks’; **kuridlo* (XIII 122) ‘a censer; a smoking pipe; a twisted binder for fuming bees’ from **kuriti* ‘to fume’; **kvasidlo* (XIII 151) ‘a wet cloth, a textile for moisturizing a scythe’; **kropidlo* (XIV 7) ‘an aspergillum’; **krōžadlo* (XIV 35-36) ‘an instrument for drafting circles; a compass’ та **krōžidlo* (XIV 37) ‘a compass’; **lazidlo* (XIV 62-63) ‘a device for climbing a tree’; **l’ulidlo / l’ul’adlo* (XV 209) ‘a device made with four thick planks for hanging a cradle in the field’ from **l’uliti* ‘to still a child’; **loščidlo* (XVI 95) ‘a scrub-board for mangling a linen’ from **loščiti* ‘to beat, to mangle’, compare also **lьskati* ‘to shine’ (For more details see: Ibid); **lьščidlo* (XVI 254) ‘a device for polishing, brushing, rubbing up’ від **lьščiti* ‘to rub up, to polish, to blanch’ (Ibid); **lijadlo* (XV 102) ‘a device for pouring the liquid’ from **lijati* and **lьjadlo* (XVII 80)

‘the thing with which they pour’ from **l̥jati* ‘to pour’; **mačadlo* (XVII 115-116) ‘a device for soaking’ from *mačati*; **maxadlo* (120) ‘a device for swinging; a type of a spindle for spinning by swinging a coarse yarns for a thick blanket’; **makalo* (137) ‘wet broom with which they sweep the bottom of the hot oven’ from **makati*; **matadlo* (207) ‘oil-press beater’; **obpaxadlo* (XXVIII 142) ‘a bunch of twigs tied to a stick (for cleaning pipes)’ from **obpaxati* ‘to swing’; **p̥otlo* [6, p. 70] ‘a thing with which they harness the horse; a stirrup leather’. Obviously, an ancient **čersmyslo* [8, p. 318] is also the structure on **-slo** (according to the scientists), created from the nominal stem **čerъm-* [Ibid, p. 318–319, see also the literature review on this issue].

In the Proto-Slavic period the desubstantive denominations of handles were at the stage of formation, for example **kosidlo* (ЭССЯ XI 140) ‘a handle of a scythe’.

Sometimes several derivations were used for nominating a device or an instrument, for example: **obmetadlo* (ЭССЯ XXVIII 53) ‘a broom’ (**obmetati*); **obmetlo* (55) ‘a cloth with which they wipe something (for example, an oven); an (oven) broom’, correlate to **metlo*, **obmesti*, **obmetQ*, **obmotlo* (85) ‘a broom’ from **obmotati*.

In one of Ancient Slavic deverbatives we concede an empty morph **-zlo**, namely: **kuzlo* (ЭССЯ XIII 142) ‘an anvil’, compare **kovati*, **kujQ*.

2. In **ancient Russian Ukrainian** language there are some derivatives inherited from the previous period, namely: *къръмило* (1096 СлРЯ 11-17 centuries VII 319) ‘a steering wheel’; *раскоуютъ меча своѣа на рала* (XI/XIII-XIV ХА 1920, 69); *а древо копьѣа кѣо ѣако вратило ткоуцимъ* (125) ‘a stick on which they wind the cloth while weaving’; *оуда[ри]вше в било* (1118/1425 ПВЛ 186); *рыло* (XIII Ср 1843-1912 III 211) ‘a spade, a mattock’ from *рыти*; *and тако вжигаютъся кандила* (1106-1108/XV ХД 60) ‘a lamp, a lamp’ etc.

New derivations with the same as in Proto-Slavic language lexical and word-formation meanings are rare, namely: *пролѣтсѣа точила виннаѣа* (1118/1425 ПВЛ 169) ‘a tun for pressing grapes’ juice’ from *точити*; *Подвиже писало акы отъ дѣска* (XI Ср II 934) ‘a stick for writing’; *мѣрило* (XI/XIII-XIV СлРЯ 11-17 centuries IX 98) ‘an object, an instrument, a tool with the help of which they measure something, define the length, the size, the weight of something’; *поврѣсло* (XII СлРЯ 11-17 centuries XV 173) ‘the part of scales’ from *поврѣстися* ‘to tie round oneself’; *вѣсло* (XII СДЯ I 398); *ставило* (XII Ср III 485) ‘scales’; *преломить шило* (1280 Ibid 1593) from *шити*; *Аще преломление боудеть теслѣ ли ралоу, ли пилѣ ли сѣкырѣ, ли свѣрдоу* (about 1282 II 93); *и сѣде под клепаломъ* (XIII/XV КП 96) ‘the same that било’; *наполнѣюще ... чърнала* (about 1300 Ср III 1567); *оубивати или дрѣвъмъ или силомъ* (351) ‘a snare’ and so on.

3. The written records of the Middle-Ukrainian language attest the derivatives known from the previous periods, for example: *кадило*, *каділо* (1489 СУМ 16 – the first part of 17 XIV 5) ‘a censer, a navicula’; *ставило* (ІКІС); *яко шило в мѣси не затаитсѣа* (1598-1599 СУМ 16 – the first part of 17 X 237); *зробивши воротило* (1627 МатТимч I 115); *рѣкѣ на рало ю(ж) возложу(в)ши, наза(д) сѣа не оглѣда(л)* (the mid XVII СУМ 16 – the first part of 17 IV 178); *colum*, *решието*, *antia*, *че(р)пало* (middle of XVII СлЛекс 86); *aspergillum*, *кропило* (94); *bilanx*, *вѣсило*, *мѣрило* (102) etc.

The appearance of the new words of the analyzed semantics was determined by the development of manufacture and the diversity of methods of exploring the environment. The examined records of the analyzed period fix the small quantity of those derivations, namely: *зребло* (ПЗ XVI-XVII 102) ‘a weir’; *bilanx*, *вѣсило*, *мѣрило* (the middle of XVII СлЛекс 102); *batillum*, *погребало* (101); *sarunculum*, *до(й)ница*, *до(й)ло* (12); *а що ти(т) оуспоминає(т) точило* (the end of XVI СУМ 16 - the first part of 17 X 61); *валило* (1609 III 170) ‘a device in the

water mill for milling a cloth'; *влочило* (1642 IV 113) 'a harrow'; *по(р)вавши правило шевскоє* (1687 ЛРК 190); *брязкало* (XVII МатТимч I 71).

The examined material gives the grounds to assert that the suffix *-ло* (< *-dlo/-tlo/-slo*) from the very Proto-Slavic period has had a function to create substantives on denominating the instruments of labour, different devices and their elements. The range of naming units of the semantics mentioned above was extended in the language of XI-XIII centuries; the part of these words was inherited by the Middle-Ukrainian language. The increase of the quantity of derivatives with semantics of instrumentality throughout all periods of the development of the language is caused mostly by the appearance of new methods of industrial production and technical development of the society. The verbs without prefix served the main motivational base for substantives of the analyzed structure.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпояско О. К. Морфеміка української мови : [монографія] / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська. – К. : Наукова думка, 1987. – 211 с.
2. Білоусенко П. І. Нариси з історії українського словотворення (суфікс *-ина*) : [монографія] / П. І. Білоусенко, В. В. Німчук. – Запоріжжя-Ялта-Київ : ТОВ «ЛІПС», 2009. – 252 с.
3. Волинець Г. М. Лексико-словотвірні типи нульсуфіксальних *nomina instrumenti* в сучасній українській мові / Г. М. Волинець // Актуальні проблеми слов'янської філології : [міжвуз. зб. наук. праць]. – К.–Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Полиграф»», 2006. – С. 109–116.
4. Воропай С. В. Система конфіксального творення іменників в українській мові XIX–XX ст. : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 / Воропай Світлана Валеріївна. – Запоріжжя, 2001. – 206 с.
5. Іліаді О. І. Етимологічне гніздо з коренем **veg-* у праслов'янській мові / О. І. Іліаді. – Кіровоград : ДЛАУ, 2001. – 162 с.
6. Калашников А. А. Польские этимологии // Этимология 1994–1996. – М. : Наука, 1997. – С. 68–72.
7. Клименко Н. Ф. Назви знарядь / Н. Ф. Клименко // Українська мова : Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – С. 395–396.
8. Козлова Р. М. Структура праславянського слова (Праславянское слово в генетическом гнезде) : [монографія]. – Гомель, 1997. – 412 с.
9. Куркина Л. В. К реконструкции этимологической связи основ с дифтонгом на *-й* / Л. В. Куркина // Этимология 1971. – М. : Наука, 1973. – С. 58–79.
10. Ліпич В. М. Композити-інструментальні найменування з нульовим формантом в українській мові / В. М. Ліпич // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. – 2015. – № 40. – С. 127–131.
11. Мейе А. Общеславянский язык / Антуан Мейе. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1951. – 491 с.
12. Мурзіна Л. А. Словотвірна категорія інструментальності у її зв'язках із синтаксичною структурою мови / Л. А. Мурзіна // Мовознавство. – 1996. – № 2–3. – С. 64–67.
13. Сузанович Б. В. Имена существительные на *-л(о)* в русском языке / В. Б. Сузанович // Русский язык в школе. – 1973. – № 5. – С. 79–81.

14. Ташпулатова И. Словообразовательная категория орудия действия в современном украинском языке / И. Ташпулатова // Актуальные проблемы русского словообразования: [сборник научных статей]. Ташкент: Укитувчи, 1985. – С. 229–233.
15. Трубачев О. Н. Ремесленная терминология в славянских языках / О. Н. Трубачев // Трубачев О. Н. Труды по этимологии. Слово. История. Культура. В 4-х т. Рукописные памятники Древней Руси. – Москва, 2008. – Т. 3. – С. 391–799.
16. Sławski F. Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego / F. Sławski // Słownik prasłowiański. T. 1. Wrocław. Warszawa. Kraków. Gdańsk, 1974. – 545 s.
17. Zett R. Slavische Nomina loci mit dem suffix -(d)lo / R. Zett // Die Welt der Slaven. – 1971. – No. 16. – S. 397–413

REFERENCES

1. Bezpoiasko, O. K. and Horodenska K. H. (1987), *Morfemika ukraïnskoi movy* [Morphemics of Ukrainian Language]: [monograph], Naukova dumka, Kyiv.
2. Bilousenko, P. I. and Nimchuk V. V. (2009), *Narysy z istorii ukraïnskoho slovtvorennia (sufiks -yna)* [Essays on History of Ukrainian Word-Formation (suffix -yna)]: [monograph], TOV «LIPS», Zaporizhzhya-Yalta-Kyiv.
3. Volynets, H. M. (2006) “*Leksyko-slovtvirni typy nul'sufiksálnykh nomina instrumenti v suchasniï ukraïnskii movi*”, Aktualni problemy slovianskoi filolohii, mizhvuziv's'kyi zbirnyk naukovykh prats [“Lexical and Word Formative Types of Zero Suffixal Nomina Instrumenti in Modern Ukrainian Language”, the Actual Problems of the Slavic Philology, Inter-University Collection of Scientific Works], TOV «Vydavnytstvo “Aspekt-Polyhrat”», Kyiv-Nizhyn, pp. 109–116.
4. Voropai, S. V. (2001), “*Systema konfiksálnoho tvorennia imennykiv v ukraïnskii movi*” [“System of the Confixal Formation of Nouns in Ukrainian Language”], dys. ...for Cand. Sc. (Philology), 10.02.01, Zaporizhzhya State University, Zaporizhzhya, Ukraine.
5. Iliadi, O. I. (2001), *Etymolohichne hnizdo z korenem *ver- u praslovianskii movi* [Etymological Word Family with the Root *ver- in the Proto-Slavic Language], DLAU, Kirovohrad.
6. Kalashnikov, A. A. (1997), “*Polskie etimologii.1*”, Etimologiya 1994–1996 [“Polish Etymologies.1”, Etymology 1994-1996], Nauka, Moscow, pp. 68–72.
7. Klymenko, N. F. (2004), “*Nazvy znariad*”, Ukrainka mova: Entsyklopediia [“Denominations of the Tools”, Ukrainian Language: Encyclopedia], Ukrainka entsyklopediia, Kyiv, pp. 395–396.
8. Kozlova, R. M. (1997), “*Struktura praslavianskogo slova (Praslavianskoe slovo v geneticheskom gnezde)*” [“Structure of the Proto-Slavic Word (Proto-Slavic Word in the Genetic Word Family)”]: [monograph], Gomel.
9. Kurkina, L. V. (1971), “*K rekonstruktsii etimologicheskoy svyazi osnov s diftongom na -ï*” [“More on the Reconstruction of Etymological Associations of the Stems with the Diphthong on -ï], Etimologiya 1971, Nauka, Moscow, pp. 58–79.
10. Lypych, V. M. (2016), “*Kompozyty-instrumentalni naimenuvannia z nulovym formantom v ukraïnskii movi*” [“Complex Words – the Instrumental Naming Units with Zero Formant in Ukrainian Language], Filologichni nauky, Naukovi pratsi Kamjanets-Podil'skogo natsionalnogo universytetu im. Ivana Ogijenka [Philological Sciences, Scientific Papers of Kamyianets-Podil'sky Ivan Ohienko National University], no. 40, pp 127–131.
11. Meye, A. (1951) Obschslavianskiy yazyk [Common Slavic Language], Izd-vo inostrannoy literatury, Moscow.
12. Murzina, L. A. (1996) “*Slovtvirna katehoriia instrumentalnosti u yiyi zviazkakh iz syntaksychnoiu strukturoiu movy*” [“Word Building Category of the Instrumentality in its Connections with the Syntax Structure of the Language”], Movoznavstvo [Linguistics], no №2–3, pp. 64–67.
13. Suzanovich, B. V. (1973), “*Imena suschestvitelnyie na -l(o) v russkom yazyke*” [“Nouns on -l(o) in Russian Language”], Russkiy yazyk v shkole [Russian Language at School], no.5, pp. 79–81.
14. Tashpulatova, I. (1985), “*Slovoobrazovatel'naya kategoriya orudiya deystviya v sovremennom ukraïnskom yazyke*” [“Word-Building Category of the Activity's Tool in Modern Ukrainian Language”], Aktualnyie problemy russkogo slovoobrazovaniya, sbornik nauchnykh statey [Actual Problems of the Russian Word-Building, Scientific Articles' Collection], Ukituvchi, Tashkent, pp. 229–233.
15. Trubachev, O. N. (2008), “*Remeslennaya terminologiya v slavyanskikh yazykakh*” [“Handicraft Terminology in Slavic Languages”], O.N. Trubachev Trudy po etimologii. Slovo. Istoriya. Kultura [O.N. Trubachev Works on Etymology. Word. History. Culture]. V 4-h t. Rukopisnyje pamyatniki Drevney Rusi, T. 3. pp. 391–799, Moscow.
16. Sławski, F. (1974), “*Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego*”, Słownik prasłowiański, T. 1, Wrocław. Warszawa. Kraków. Gdańsk.

17. Zett, R. (1971), "Slavishe Nomina loci mit dem suffix -(d)lo", Die Welt der Slaven, no. 16. pp. 397–413.

ABBREVIATIONS OF THE USED SOURCES

- ЕСУМ Етимологічний словник української мови / [ред. Л. С. Мельничук]: У 7 т. –Т. 1–6. – К. : Наукова думка, 1982–2012.
- КП Абрамович Д.І. Києво-Печерський патерик. Репринтне видання. – К. : Час, 1991. – 280 с.
- МатТимч Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. / [підгот. до вид. В. В. Німчук та Г. І. Лиса] : У 2-х книгах. – Київ-Нью-Йорк : Преса України, 2003.
- ПВЛ Повість временних літ за Лаврентіївським списком // Полное собрание русских летописей. Т. 1: Лаврентьевская и Суздальская летописи по академическому списку. – М. : Изд-во восточной литературы, 1962.
- ПЗ Словник української мови. XVI-перша половина XVII ст. Пробний зошит / Відп. ред. Д. Г. Гринишин. – К. : Наукова думка, 1983. – 158 с.
- СДЯ Словарь древнерусского языка (XI-XIV вв.) : [гл. ред. Р. И. Аванесов]. – М. : Русский язык, 1988-2008. – Т. 1-7.
- СлЛекс Славинецький Є., Корецький-Сатановський А. Лексикон словено-латинській // Лексикон словено-латинський Є. Славинецького та А. Корецького-Сатановського / [підгот. до вид. Німчук В. В.] – К. : Наукова думка, 1973. – С. 58–418.
- СлРЯ Словарь русского языка XI-XVII вв. – М. : Наука, 1975-2008. – Вып. 1-28.
- Ср Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. – СПб, 1843-1912. – Т. 1-3.
- СУМ 16 – the first part of 17 Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. : у 28-ми вип / [відп. ред. Д. Г. Гринишин]. – Львів, 1994–2006. – Вип. 1–14.
- ХД Житие и хождение Даниила, Русьскыя земли игумена // Памятники литературы Древней Руси. XII век : [вступит. стаття Д. С. Лихачева; сост. и общ. редакция А. А. Дмитриева и Д. С. Лихачева]. – М. : Худ. лит., 1980. – С. 24-115.
- ЭССЯ Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд / [под ред. О. Н. Трубачева]. Вып. 1–33. – М. : Наука, 1974–2007.

УДК 81'373:81'367.7

СОМАТИЧНА ЛЕКСИКА: МЕЖІ ПОНЯТТЯ ТА СПРОБА КЛАСИФІКАЦІЇ

Приходько І.М., аспірант

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

ilona_prih@ukr.net

Окреслено основні аспекти дослідження соматичної лексики, з'ясовано причини звуження цього поняття, сформульовано власний погляд на його межі, запропоновано поділ соматизмів, який враховує переваги наявних класифікацій і водночас компенсує прогалини, зумовлені відчутною «антропоцентричністю» поглядів на саме поняття «соматичний».

Ключові слова: антропоцентричність, тілесність, соматика, соматична лексика, соматизм.

СОМАТИЧЕСКАЯ ЛЕКСИКА: ГРАНИЦЫ ПОНЯТИЯ И ПОПЫТКА КЛАССИФИКАЦИИ

Приходько И.М., аспирант

*Запорожский национальный университет,
ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина*

Обозначены основные аспекты изучения соматической лексики, выяснены причины сужения этого понятия, сформулирован собственный взгляд на его границы, предложена классификация соматизмов, которая учитывает достоинства существующих делений и в то же время компенсирует